

CASTELLS CATALANS

Nom del castell: L'Espluga Calba
Data de construcció: segle XII
Municipi: L'Espluga Calba
Comarca: Les Garrigues
Altitud: 435 m
Coordenades: E 1.004861 N 41.494854
(ETRS89 Geodèsiques)
Com arribar-hi: castell situat dins del nucli urbà de l'Espluga Calba.

L'indret de l'Espluga Calba havia pertangut al valiat de Siurana i es troba a l'antiga calçada romana que comunicava les seus romanes de Lleida i Tarragona. La carta de població d'illa *Spelunca Calva* data del 22 de desembre de 1148, moment en què el comte de Barcelona feia donació del lloc a un grup de cinc famílies perquè conreessin el seu territori en l'extensió més gran que poguessin, tot i satisfent un cànon parciari.

L'any 1193, Alfons el Cast tenia un litigi amb el vescomte de Cardona sobre aquestes terres, i l'any 1251 el rei Jaume I el Conqueridor donà a Eldiardis d'Anglesola, abadessa del monestir de Vallbona, i a la comunitat, el lloc de l'Espluga Calba amb totes les pertinences, en franc alou i amb facultat de posar-hi batlles. El convent de Vallbona el va posseir un segle fins que en arribar l'any 1350 obtingué la llicència reial per vendre el lloc i el castell. Aleshores fou venut a Pere de Carcassona, ciutadà de Lleida, per 115.000

ESPLUGA CALBA

sous barcelonesos. Nou anys més tard aquest noble el comprà al rei lloc i castell. Pocs anys després, el 1368, Pere de Carcassona i la seva muller Constança, senyors d'Almenar, ho vengueren a Jaume Conesa, conseller i protonotari reial.

Seguiren els canvis de propietaris. El 1379 el castell i la seva jurisdicció passà a mans de Berenguer Gallart per 121.000 sous barcelonesos, el 1381 era venut a Pere Aicart per 133.000 sous barcelonesos i el 1396 consta com a senyor de l'Espluga Calba, Nicolau de Maçanet. El 1400 era propietat de la família Montsuar i el 1405 Antoni de Montsuar la venia per 140.000 sous barcelonesos a l'orde de Sant Joan de l'Hospital.

A partir d'aquesta venda s'instal·là a l'Espluga Calba una comanda hospitalera autoritzada pel papa Benet XIII que comprenia també els municipis de Sidamon, Palau d'Anglesola, el Portell i Torrelavid, la qual es mantingué fins als darrers temps de l'orde. Frares d'aquesta comanda ho foren, entre altres, Joan Descarrigues i Lluís de Mur. L'any 1660 el Gran Prior Torrelles visità aquesta comanda fent-se aleshores una curada descripció de tot el conjunt casteller. L'orde de Sant Joan de Jerusalem, adquireix a la vegada la jurisdicció civil i criminal. De la seva aplicació en tenim constància l'any 1660 amb l'execució dels presos Llorenç Esteve i d'un altre personatge conegut pel sobrenom de Tristà.

De fet, quan tingué lloc la desamortització de 1835 castell i vila de l'Espluga Calba encara estaven sota jurisdicció del Gran Prior de Catalunya i els Hospitalers l'abandonaren el 29 de febrer de 1836, essent adquirit posteriorment per l'apotecari espluguenc Joan Cendra.

Cap a finals de l'any 1860, Joan Cendra, efectuà una permuta amb unes religioses Mercedàries que regentaven un col·legi ubicat a la casa coneguda actualment per Ca l'Agna. Amb aquella permuta, les esmentades Mercedàries adquirien el castell i el senyor Cendra entrà en possessió de Ca l'Agna.

El dia 24 de setembre de 1877, les religioses Dominiques es van instal·lar al castell, prèvia una amigable gestió de la comunitat Mercedària, composta per dues religioses que des d'aquella data entraren a formar part de la comunitat de les Dominiques, quedant extingida la de les Mercedàries. L'any 1963, les religioses dominiques deixen la seva residència i s'absenten de l'Espluga Calba, i el 17 d'abril de 1966, l'Ajuntament adquireix el castell per

200.000 ptes.

Cal destacar que el 22 de juny de 1996 té lloc en aquest castell, el capítol General de l'Orde Santjoanista i fixen l'Espluga Calba com a nova capital de l'antic Priorat de Catalunya.

L'edifici

L'historiador Josep Lladonosa descriu així el castell el 1976: «És un gran casal senyorial amb finestrals i arcs dels segles XIII-XIV, Però vers el XVIII es destruí la gran sala sobirana d'arcs apuntats i sostre teginat, per construir-hi la capella actual. Al segle passat i més posteriorment, s'adaptaren les sales per escola i residència de les monges Dominiques que l'any 1963 l'abandonaren.

Informació elaborada a partir de l'obra *Els Castells Catalans* d'Editorial Rafael Dalmau. Volum VI (1a. part), edició de 1979, pàgs. 167-171. També s'ha consultat el web: <http://esplugacalba.ddl.net/index.php?>

Jordi Gironès Vilardebò
Febrer de 2012